

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till utredning om trygghets-
systemen för företagare (N2006:11)

Dir.
2007:156

Beslut vid regeringssammanträde den 22 november 2008

Sammanfattning av tilläggsuppdraget

Den särskilda utredaren ska, utöver sitt nuvarande uppdrag, lämna förslag på hur sjukförsäkringen för företagare bättre kan anpassas till företagarnas behov och möjlighet att vara täckta av försäkringen. Utredaren ska lämna förslag på en sjukförsäkring som ryms inom den allmänna sjukförsäkringen och som innebär att företagarna ska kunna omfattas av olika avgifts- och ersättningsnivåer. Det ska finnas en tydlig koppling mellan den avgift som betalas in och den ersättning som erhålls inom sjukförsäkringen. Förslaget ska syfta till en ändamålsenlig sjukförsäkring för företagare, men får inte leda till orimliga skillnader i villkoren för företagare och anställda. Utredaren ska ta hänsyn till att det även i en framtida försäkringslösning bör finnas ett inkomsttak. Utredaren ska också analysera och vid behov föreslå de förändringar som anses nödvändiga inom det nuvarande regelsystemet.

Bakgrunden är att företagare har svårt att tillgodogöra sig det skydd som försäkringen erbjuder.

Nuvarande uppdrag

Regeringen beslutade den 30 mars 2006 att tillkalla en särskild utredare, biträdd av en referensgrupp med företrädare för riksdagspartierna, med uppdrag att se över företagarnas försäkringsvillkor i trygghetssystemen (N 2006:11, dir. 2006:37).

Utredaren ska lämna förslag till hur regelverket ska kunna göras tydligare och bättre anpassat för företagare. En utgångspunkt för utredningen är att det ska bli en bättre balans i villkoren för och behandlingen av företagare och anställda i trygghetsystemen.

Regeringen beslutade den 14 december 2006 om ett tilläggsuppdrag där utredaren ska redovisa konsekvenserna av att en företagares dagsförtjänst i arbetslöshetsförsäkringen beräknas till 1/260 av årsinkomsten och avser den högsta årsinkomsten av de till taxering för kommunal inkomstskatt redovisade inkomsterna av företagarens verksamhet de tre senaste åren. Utredaren ska också pröva möjligheterna att anpassa beräkningen av normalarbetstid och dagpenning till att företagaren inte kunnat arbeta på grund av hinder som anges i 16 och 17 §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

En kartläggning av hur mycket företagarna betalar in till trygghetssystemen i förhållande till vilken ersättning som betalas ut ska göras.

Bakgrund

Regeringen vill underlätta för individer att starta och driva företag. Hur trygghetssystemen är utformade är viktigt i detta sammanhang. Ett trygghetssystem får inte missgynna företagare i förhållande till anställda.

De svenska trygghetssystemen har i huvudsak utformats för anställda och bygger på inkomstbortfallsprincipen. Vid exempelvis sjukdom ger sjukförsäkringarna de anställda kompensation för den uteblivna arbetsinkomsten. Företagare omfattas också av sjukförsäkringen, men både deras inkomst-mönster och arbetstider avviker i förhållande till anställdas. Detta har lett till flera speciallösningar för företagare. Dessa speciallösningar är av en sådan karaktär att Försäkringskassan många gånger har svårt att bedöma likartade ärenden på ett enhetligt sätt. Detta riskerar att drabba såväl rättssäkerheten som möjligheten till förutsägbarhet och likabehandling. Sär-lösningarna leder också till omfattande administrativa uppgifter hos Försäkringskassan.

Företagare och näringslivsrepresentanter har ifrågasatt värdet för företagare av att vara försäkrade inom den allmänna sjukförsäkringen. Undersökningar gjorda av Statistiska centralbyrån har visat att företagare har lägre sjukfrånvaro än anställda. En möjlig förklaring till detta skulle kunna vara att det är svårare för en företagare att vara frånvarande från arbetet.

Utvidgning av utredningsuppdraget

För att åstadkomma en ändamålsenlig sjukförsäkring för företagare krävs en anpassning till den verklighet som företagarna befinner sig i.

Utredaren ska analysera förutsättningarna för samt konsekvenserna av att införa ett system med ökad flexibilitet för företagare inom sjukförsäkringen. Utredaren ska även utreda och bedöma om samtliga företagare oavsett associationsform bör omfattas av detta system. Utredaren ska lämna förslag på en försäkringslösning som ryms inom den allmänna försäkringen och som innebär att företagarna ska kunna omfattas av olika avgifts- och ersättningsnivåer. Det ska finnas en tydlig koppling mellan den avgift som betalas in och den ersättning som erhålls inom sjukförsäkringen. Förslaget ska syfta till en ändamålsenlig sjukförsäkring för företagare, men får inte leda till orimliga skillnader i villkoren för företagare och anställda. Utredaren ska ta hänsyn till att det även i en framtida försäkringslösning bör finansieras ett inkomsttak. I uppdraget ingår därmed att analysera och konkretisera lämpliga avgifts- och ersättningsnivåer till följd av de ändringar som föreslås. Utredaren ska i detta sammanhang överväga om en sådan försäkringslösning även ska kunna omfatta andra grupper än företagare, t.ex. utlandsstationerad svensk personal samt medföljande till sådana vilka i dag inte omfattas av den obligatoriska försäkringen.

Utredaren är fri att även lämna andra förslag som innebär ökad handlingsfrihet för företagare inom sjukförsäkringen.

Förslagen som utredaren lämnar ska vara enkla att hantera för försäkringstagarna och innebära så lite administration som möjligt både för försäkringstagarna och Försäkringskassan.

Förtydligande av utredningsuppdraget

Nuvarande regler inom socialförsäkringen innebär att det finns särskilda regler för företagare. Det är framför allt sättet att beräkna den sjukpenninggrundande inkomsten som skiljer sig åt jämfört med löntagare. Även i andra avseenden förekommer skillnader i regelverket mellan företagare och löntagare. Till exempel skiljer sig reglerna åt beroende på om en företagare har enskild firma/handelsbolag eller om de har ett aktiebolag. Egenföretagares sjukpenninggrundande inkomst fastställs utifrån nettointäkterna i firman, medan den som äger aktiebolag får sin sjukpenninggrundande inkomst bestämd utifrån den lön som tas ut ur bolaget. Många företagare känner inte till att valet av företagsform har betydelse för den sjukpenninggrundande inkomsten.

Vidare gäller för företagares försäkringsskydd att den sjukpenninggrundande inkomsten inte får överstiga jämförelseinkomsten, dvs. vad som är skälig lön för liknande arbete om det görs för annans räkning. Denna regel innebär att en företagare som har ett skattepliktigt resultat som överstiger jämförelseinkomsten ska betala socialavgifter även på den överskjutande delen, men någon rätt till förmåner för denna överskjutande del finns inte.

I de ursprungliga kommittédirektiven (dir. 2006:37) har utredaren givits i uppdrag att bl.a. belysa konsekvenserna av att egenföretagares sjukpenninggrundande inkomst bestäms utifrån nettointäkterna i företaget samt överväga behov av och möjligheter till förändringar. Utredaren ska utöver nuvarande uppdrag även belysa konsekvenserna av och föreslå förändringar av den begränsning som finns i form av jämförelseinkomst.

Samråd med andra utredningar

Den särskilda utredaren ska i frågor som berör de sociala trygghetssystemen samråda med den i budgetpropositionen för 2008 aviserade kommande parlamentariska utredningen av socialförsäkringen så att denna kan fullgöra sitt uppdrag. Utredaren ska vidare ha kontakter med samt informera sig om det i samma

budgetproposition aviserade utredningsarbetet beträffande beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten utifrån historiska inkomster.

Utredaren ska därutöver samråda med 2007 års utredning om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring (A2007:02, dir. 2007:100).

Redovisning av uppdraget

Utredaren ska lämna de förslag till författningsändringar som översynen motiverar. Utredaren skulle enligt tidigare tilläggsdirektiv (dir. 2006:129) redovisa uppdraget senast den 31 maj 2007. Utredaren ska i stället redovisa hela sitt uppdrag enligt dessa tilläggsdirektiv senast den 29 augusti 2008.

(Näringsdepartementet)